

1. Obiekt

Ruiny zamku

2. Czas powstania

XIII - XIV w.

3. Miejscowość

R Y T R O

4. Adres Góra Zamczysko
Sucha Struga

nr hipoteczny ..

5. Przynależność administracyjna

województwo małopolskie

gmina Rytro

pow. Nowosadecki

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo krakowskie

powiat Nowy Sacz

8. Właściciel i jego adres

Skarb Państwa

9. Użytkownik i jego adres

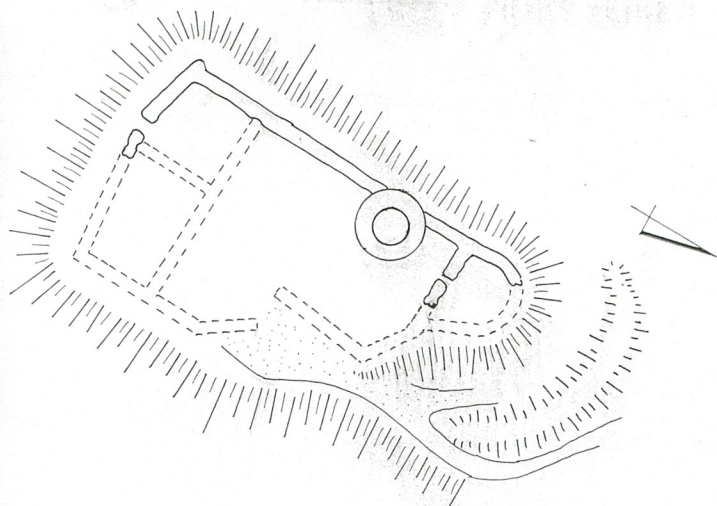
Gmina Rytro

10. Rejestr zabytków Ks. A-25/

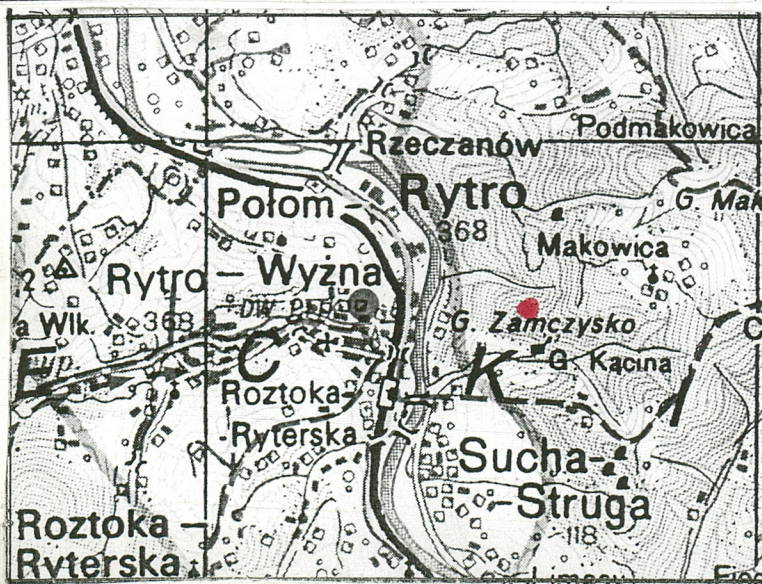
Nr 148 data 18 IV 1968

M-146-Lv/935 20.10.1936

RYTRO - ruiny zamku

1: 1000

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Nazwa zamku pochodzić ma od niemieckiego wyrazu "Ritter" (rycerz) i wskazywać by mogła na to, że zbudowany on został przez niemieckich rycerzy. Jego budowa przypisywana jest przez niektórych badaczy Teodorowi Świebodzicowi (ok. 1163-1238) za czasów Henryka Brodatego, Wacławowi II królowi Czech lub bezpośrednio Bolesławowi Chrobremu. Być może jakąś budowlę o charakterze obronnym postawiono na stromym nadpopradzkim wzgórzu nieco później, za panowania Bolesława Wstydliviego (1126-1279). W roku 1240 zamek miał być własnością kasztelana Piotra Wydźgi. W latach 1243-1255 jako kasztelan sądecki władał on również zamkami w Czorsztynie, Łącku. Zapewne w tym czasie istniała w Rytrze nad Popradem drewniana stróża. W dokumencie św. Kingi z 1278 r., potwierdzającym przywileje dla nowo zakładanej wsi Rytro, wymieniona jest po raz pierwszy brona celna, która prawdopodobnie znajdowała się w Rytrze na płn. od ruin zameczku, w okolicach dzisiejszego Zabronia. Istnienie brony potwierdza również Wacław II, uwalniając w 1292 roku od cła mieszkańców Nowego Sącza. Strzegła ona, tak jak i zameczek, najkrótszej drogi komunikacyjnej między państwami Polski i Węgier. Pierwszym dokumentem potwierdzającym istnienie w Rytrze zamku jest akt z 17 kwietnia 1312 r. w którym Władysław Łokietek zezwala klasztorowi klarysek w Starym Sączu na pobieranie cła "proper castrum Ritter". Istnienie zamku i celnicy potwierdzają także późniejsze dokumenty, m.in. z 15 maja 1327 r., zwalnający kupców dążących na jarmark do Starego Sącza na św. Małgorzatę od cła w Ritter; z 18 czerwca 1331 r., w którym król oddaje mieszczanom sądeckim na odbudowę miasta po pożarze las "ultra Ritter castrum", a także dokumenty Kazimierza Wielkiego z 26 stycznia 1338 i 21 kwietnia 1356 roku.

c.d. wkł. 1.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje).

Sytuacja. Ruiny zameczku położone są na wysokiej stromej górze (463 m n.p.m.), zwanej Górą Zamczysko i znajdującej się na prawym brzegu Popradu. Do zamku prowadzi droga przez most na Popradzie od szosy Stary Sącz - Piwniczna, a następnie przez przysiółek Sucha Struga. Dojście do ruin stanowi biegnąca lasem szeroka ścieżka. Ruiny zameczku położone są na kulminacji zalesionego wzniesienia, położonego wysoko nad malowniczą w tym miejscu doliną rzeki, na działce nr 237/3, będącej własnością Gminy Rytro.

Pozostałości warowni posiadają zarys murów zbliżony kształtem do prostokąta, o osi wschód - zachód. W części południowo-wschodniej zarys murów pozostaje przerwany. W przeszłości, od strony tej prowadził wjazd do zamku z bramą znaną jeszcze z dziewiętnastowiecznej ikonografii. Z pozostałych trzech stron zachowały się zarysy murów o zróżnicowanych wysokościach. W kurtynie zachodniej muru znajdują się mury nieustalonej budowli z zachowanym otworem strzelniczym. Pozostałe mury w kurtynie północnej i wschodniej są znacznie niższe, z koronami zabezpieczonymi współcześnie betonem. W odcinku północno-wschodnim obejmują one od północy mury wysokiej, cylindrycznej wieży o dwu kondygnacjach, z których górna, węższa posiada smukły półkoliście zamknięty górą otwór strzelniczy. Zarówno mury baszty, jak i odcinki murów, wzniesione są z miejscowego kamienia - piaskowca, na zaprawie wapiennej. Posiadają one w wyższych partiach wątki warstwiczne. W obrębie zachowanych odcinków obwarowań zachowane są rurowiska kamienne.

14. Kubaturaok. x m³**15. Powierzchnia użytkowa**ok. x m²
zabudowy ok. 120 m²**16. Przeznaczenie pierwotne**

zamek obronny

17. Użytkowanie obecne

trwała ruina

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Zob. pkt 12.

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Budowla w trakcie prac zabezpieczeniowych.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Otoczyć opieką konserwatorską.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Marek H. Grabski listopad 2005
imię, nazwisko, data, podpis
plany, rysunki j.w. listopad 2005.
imię, nazwisko, data, podpis
zdjęcia fotogr. j.w. listopad 2005.
imię, nazwisko, data, podpis
miejsce przechowywania negatywów archiwum autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

1. Kornecki M., Zamki i dwory obronne Ziemi Krakowskiej. Kraków 1966.
2. Langerówna H., System obrony Dunajca w XIV wieku. Kraków 1929.
3. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich... T. 10, Warszawa 1889.
4. Guerguin B., Zamki w Polsce. Warszawa 1984.
5. Marszałek J., Katalog grodzisk i zamczysk w Karpatach. Warszawa 1993.
6. Bogdanowski J., Średniowieczne dzieła obronne w Karpatach. "Acta Archeologica Carpathica", t. 8, 1966, s. 123-151.
7. Leńczyk G., Katalog grodzisk i zamczysk z terenu Małopolski. Kraków 1983.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

27. Załączniki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
RYTRO	Ruiny zamku.	C.d. tekstu + ilustracje.

c.d. pkt 12.

Uwalniały one mieszczan krakowskich i starosądeckich od cła "in castrum Ritter". W ryterskim zamku król Kazimierz Wielki był w roku 1368, udając się przez Rytro na Węgry na spotkanie z Ludwikiem Węgierskim. a w 1385 roku była Jadwiga wraz z narzeczonym Władysławem Jagiełłą i wielkim księciem litewskim Witoldem, wyjeżdżając na spotkanie szwagra, króla węgierskiego Zygmunta i jego żony Marii, do pogranicznego Spiża (Spisza). W XV wieku mieszkali w zamku starostowie nowosądeccy, jak podaje Długosz. Zapewne oni przebudowali zamek, modernizując jego obronę.

W 1418 r. za wierną służbę królowi uzyskał Piotr (Pietrasz) herbu Topór z Buszkowa, Pisar i Rytra, zapis 395 grzywien na zamku w Rytrze w powiecie sandeckim. Do zamku należały Rytro, Przysietnica, Barcice, Olszana, Wolica, Leszczyna, Czarny Potok, a sam Piotr został poświadczony przez króla w tym roku jako "starosta ryterski". W 1570 r. Rytro z zamkiem, Barcice i Młodów dzierżył z rąk królewskich Stanisław Garnysz, podstoli krakowski. W 1629 królewszczyznę ryterską dzierżawił natomiast Zygmunt Kazanowski. Upadek zamku ryterskiego związany jest z najazdem Sąddeckczyzny przez Rakoczego w 1657 roku, który obrócił zamek w trwałą ruinę. Zachowały się z tego czasu mury wieży cylindrycznej oraz ślady murów obwodowych. W 1966 roku przeprowadzono na nich badania archeologiczne, ustalając m.in., że pierwotny zamek składał się z zamku właściwego, założonego na kulminacji góry, oraz przygródka chronionego wałami. Dziedziniec był otoczony murem, a od południa zamknięty budynkiem o układzie dwudzielnym. Przy murze zachodnim stała wielka wieża zbudowana z kamienia, o średnicy około 10 m. Od północy w odsłoniętych murach zamykających dziedziniec zachowały się strzelnice. Na zewnątrz murów widoczne są ślady późniejszej dobudowy o nieokreślonym przeznaczeniu. Wjazd do zamku wg ustaleń prowadził od strony wschodniej, zapewne przez warowną bramę widoczną jeszcze w XIX w, na ikonografii. Prace zabezpieczeniowe przy ruinach zamku miały miejsce w latach 1960. obecnie trwają prace przy rekonstrukcji murów obwodowych.

widok zamku od płd-zach.

Wkładkę założył : mgr M.H.Grabski XI 2005.
(Imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: arch.autora

północna kurtyna murów

baszta

miejsce po dawnej bramie
wjazdowej na zamek

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
R Y T R O	Ruiny zamku	Ilustracje dodatkowe.

fragment murów budowli w północno-
zachodnim odcinku murów zamkowych

Wkładkę założył : mgr Marek H. Grabski XI 2005 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: arch. autora

mury w odcinku północnym i północno-wschodnim

północna
kurtyna
murów

1. Miejscowość

R Y T R O

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

RUINY ZAMKU

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

Ilustracje dodatkowe.

widok z zamku na dolinę Popradu

droga na zamek od strony północnej

Wkładkę założył : mgr M.H. Grabski XI 2005 r.

(Imię, nazwisko, data)

arch. autora

Miejsce przechowywania negatywów: